JAARVERSLAG 2018

Gobierno di Aruba

Ministerie van Algemene Zaken

De Minister President
Evelyn Wever-Croes
December 2018

VOORWOORD

Voor u ligt het **Jaarverslag 2018** van het Ministerie van Algemene Zaken, Integriteit, Overheidszorg, Innovatie en Energie, **AZIOIE**.

In dit jaarverslag worden de werkzaamheden, en behaalde doelen in 2018 de revu gepasseerd, en wordt een blik geworpen op het jaar dat voor ons ligt.

Het hoeft geen betoog dat 2018 een moeilijk jaar was. Vanwege het ontbreken van een ordentelijke overdracht van het vorige kabinet op 17 november 2017 was het begin van 2018 stroef.

De nadruk lag in het begin van 2018 op het in kaart brengen van de werkelijke financiele situatie. De reële financiele situatie bleek veel erger te zijn dan verwacht. Zelfs de daarmee belaste diensten, als ook de met het toezicht belaste instanties, werden onaangenaam verrast.

Kabinet Wever-Croes heeft een nieuw financieel beleid opgesteld, het Financieel Economisch Memoramdum gebaseerd op twee bouwstenen: een realistisch pad om Aruba van het pad naar financiel debacle, weer op het pad van duurzame overheidsfinanciën te brengen, en waarbij de meest kwetsbaren in onze gemeenschap worden beschermd. In het kader van transparantie is dit beleid met de stakeholders, alsook met de Staten van Aruba besproken. Uiteindelijk is op 22 november 2018 een nieuw protocol ondertekend met de Minister van Financiën van Nederland en de Staatssecretaris belast met Koninkrijksaangelegenheden, waarbij afspraken zijn gemaakt met betrekking tot een nieuw financieel normenkader voor 2019 t/m 2021, en waarbij afspraken zijn gemaakt ten aanzien van het afbouwen van het toezicht van het Caft, en in oprichting van de Begrotingskamer van Aruba. Met het ondertekenen van dit protocol komt een einde aan een onrustige periode van onzekerheid en komt er weer rust in de relatie binnen het Koninkrijk.

Tenslotte zetten wij ons in voor het bereiken van de 2030 Sustainable Development Goals (SDGs) met steun van de Verenigde Naties. De SDGs creëren een internationaal raamwerk om een duurzame sociaal-economische groei in Aruba te garanderen en het milieu hierin te beschermen voor de huidige en toekomstige generaties. De SDGs zijn de rode draad in het toepassen en ontwikkelen van beleid door het Kabinet Wever-Croes. Het Centraal Bureau van de Statistiek heeft in 2018 een "baseline assessment" gedaan van targets en indicatoren en dit zal als startpunt worden gehanteerd voor de ontwikkeling die Aruba zal ondergaan in het implementeren en meten van de SDGs.

Ik hoop dat u dit jaarverslag informatief zult vinden, en ben gaarne tot nadere toelichting bereid.

Met vriendelijke groet,

De Minister President
Evelyn Wever-Croes
December 2018

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD 2

ALGEMENE ZAKEN 4

INTEGRITEIT 13

OVERHEIDSZORG 17

INNOVATIE 22

ENERGIE 28

ALGEMENE ZAKEN 1

1.1: AFSPRAKEN REGEERACCOORD "HUNTO PA ARUBA"

Het ministerie van Algemene Zaken coördineert het algemene regeringsbeleid. En dit beleid heeft in ruime zin als uitgangspunt het behartigen van het algemeen belang van het Arubaanse volk en het op de eerste plaatst stellen van de mens, de burger.

In het verlengde hiervan en met inachtneming van de 'sustainable development goals' (SDG's), zoals door de Verenigde Naties gehanteerd, zijn er een aantal prioriteiten gesteld.

In het Regeeraccoord "Hunto Pa Aruba" hebben de coalitiepartijen afspraken gemaakt over de beleidsuitgangspunten van Kabinet Wever-Croes.

De Minister President is belast met, in ieder geval, uitvoering van de afspraken gemaakt in hoofdstuk 1. Het betreft hier een 12-tal doelen, waarvan 5 reeds zijn opgestart, en de overige 7 in 2019 zullen worden opgestart.

DOELEN	STATUS
1. Introduci un "Ley di Financiamento di Partidonan Politico", cu e meta pa trece claridad riba e fuentenan di placa di campaña y ademas pa separa interesnan politico y comercial.	Opgestart
2. Den e prome aña di gobernacion lo entrega un ley na Parlamento pa introduci un "Begrotingskamer" pa garantisa transparencia y efectividad di e procesonan financiero di gobernacion y un "Integriteitskamer" pa vigila y garantisa e integridad di gobernantenan y funcionarionan publico.	Opgestart
3. Traha riba un ley nobo encuanto "Screening di Ministronan".	Opgestart
4. Introduci un Codigo di Conducta pa ministro y parlamentarionan pa asina evita actonan of conducta cu por crea duda den nan integridad.	2019
5. Introduci legislacion of reglamentacion adicional pa elimina/limita corupcion den gobernacion.	2019
6. Institui un comision cu ta consisti di expertonan pa scrutina e Ley di Eleccion (Kiesverordening) a fondo pa actualisa, modernisa y conseha gobierno al respecto.	2019
7. Introduci e ley di Ombudsman den e prome aña di gobernacion pa asina tin un defensor di pueblo pa garantisa proteccion riba tur nivel.	Opgestart
8. E ley aki, acompaña pa un "klokkenluidersregeling", mester brinda proteccion di no wordo persigui na esnan cu ta denuncia corupcion tanto paden como pafo di e aparato gubernamental, cu ta haci keho y por duna prueba di acto di corupcion of otro incumplimento administrativo, incluso den companianan of fundacionnan di gobierno.	2019
9. Evalua e posibilidad pa institui un Corte Constitucional cu ta fortifica nos sistema democratico pa di tal forma introduci "checks and balances" haciendo posibel pa somete cualkier ley y decision na prueba di nos Constitucion.	2019
10. Democracia interactivo. E avancenan tecnologico ta amplia e posibilidadnan pa gobernacion yega mas lihe y facil cerca pueblo. Informacion confiabel ta un condicion pa no solamente informa, pero tambe haci hende consciente, activo y critico. Nos lo amplia e posibilidadnan digital no solamente pa mehora servicio, pero pa pueblo por duna su aporte digitalmente den tur proyecto di ley cu ta keda trata den Parlamento y ta mas envolvi den tumamento di decision cu ta toca nan.	Opgestart
11. Institui un comision di experto pa evalua e miho forma pa depolitisa maneho di personal pa evita mal uso pa metanan politico.	2019
12. Lo introduci un procedura nobo, anticipando riba modernisacion di e ley di Contabilidad, cu na momento cu un minister kier desvia di e reglanan di contabilidad encuanto destaho publico, e lo mester manda e decreto ministerial pa conseho cerca DF y CAD cu lo evalua e motibonan pakico e minister kier desvia y duna conseho na e minister. E decreto ministerial aki mester keda publica hunto cu e consehonan menciona.	2019

Voorts heeft de Minister President zichzelf aanvullende doelen gesteld, zoals neergelegd in de Memorie van Toelichting bij de Begroting 2018. Deze doelen zijn voor de meerderheid gehaald. In de hierna volgende hoofdstukken inzake Integriteit, Overheidszorg, Innovatie en Energie wordt nader ingedaan op deze doelstelling.

Alvorens op deze gebieden in te gaan, volgt hierna een relaas van andere werkzaamheden en doestellingen die in 2018 een belangrijke rol hebben gespeeld.

ALGEMENE ZAKEN

1.2: COMMUNICATIE

Het Kabinet Wever-Croes acht het van eminent belang dat de burgers goed geinformeerd zijn. Om deze reden is in 2018 gewerkt aan de versterking en verduurzaming van het **Bureau Voorlichting (BUVO).** Zo is het bureau versterkt met personeel en materiaal en is het kantoor van BUVO verhuisd van Barcadera naar een geschiktere overheidspand in Oranjestad.

Op 1 oktober 2018 heeft de Regering een app gecreerd, **"Gobierno di Aruba"** waarop op zeer efficiente wijze de meest relevante informatie van de Regering van Aruba beschikbaar is. Deze app is tijdens een persconferentie op 10 oktober 2018 officieel gelanceerd.

Tevens is een on-line dagblad ontworpen, **"*ISLA*ONLINE"**, die dagelijks van maandag tot en met vrijdag wordt gepubliceerd, en die nieuws bevat over de werkzaamheden van de Ministers en de onder hen ressorterende diensten.

> **"Communicatie is de sleutel voor een goed geinformeerde bevolking, en in 2019 zal nader worden gewerkt aan structurele communicatie tussen de Regering en de bevolking."**

1.3: KONINKRIJKS RELATIES

Sinds het aantreden van Kabinet Wever-Croes heeft de Minister President aangegeven dat versterking van de banden tussen Aruba, Curacao en Sint Maarten hoog op de agenda staat. Gelet op de kleinschaligheid van ons land, moet Aruba samenwerken met landen in de regio. De Minister President heeft aangegeven dat deze nauwere samenwerking niet leid tot autonomie verlies, in tegen deel, het maakt ons sterker in de strijd om onze autonomie te behouden.

Op 5 april 2018 vond de eerste top plaats in Curacao tussen de Ministers Presidenten van Aruba, Curacao en Sint Maarten; de tweede vond plaats op 26 oktober 2018 in Sint Maarten en de derde zal begin 2019 plaatsvinden in Aruba.
In 2019 zal de vergadering worden uitgebreid met de Ministers van Financien.
Op deze vergaderingen wordt gesproken over nauwere samenwerking op gemeenschappelijke gebieden, zoals integriteitsbevorderdering, migratieproblematiek, calamiteitbestrijding.

Op 26 oktober 2018 hebben de Ministers Presidenten een samenwerkingsprotocol ondertekend om de Sociaal Economische Raden te laten samenwerken in het organiseren van een symposium over arbeidsmigratie. Dit symposium zal in 2019 plaatsvinden.

Ook de banden met Bonaire worden versterkt. De Minister President was aanwezig bij de viering van de nationale dag van Bonaire op 6 september 2018. Met de Gezaghebber en met leden van de Eilandsraad en het Bestuurscollege zijn afspraken gemaakt over nauwere samenwerking.

De relatie tussen Aruba en Nederland was lange tijd onder druk en kenmerkte zich door spanning, sinds de hongerstaking van de ex Minister President in juli 2014. Nederland had geen vertrouwen meer in Aruba omdat de (voormalige) Regering van Aruba zich niet aan de afspraken hield. Kabinet Wever-Croes heeft gewerkt aan het opbouwen van het vertrouwen.
Met de Staatssecretaris van Koninkrijkaangelegenheden is voor het eerst hierover gesproken op 12 januari 2018 in Aruba. Vervolgens zijn op 28 mei 2018 in Den Haag de gesprekken voortgezet.
Ondertussen werd op ambtelijk niveau verder onderhandeld. Tijdens een bezoek van de Staatssecretaris in Aruba op 3 juli 2018 is hier verder over gesproken.
En uiteindelijk is tijdens videoconferenties op 21 en 22 november 2018 verder onderhandeld en is een **protocol** getekend. In het protocol zijn nieuwe afspraken gemaakt over het normenkader voor 2019 tot en met 2021, er zijn afspraken gemaakt over het afbouwen van het toezicht door het Caft, en Aruba zal tegelijkertijd werken aan het oprichten van de eigen Begrotingskamer, en zo de financiele autonomie weer in eigen handen krijgen.

> **“Met het ondertekenen van dit protocol komt er weer rust in de relatie tussen Aruba en Nederland.”**

1.4: CALAMITEITEN EN CLIMATE CHANGE

In maart 2018 heeft de Regering van Aruba twee plannen goedgekeurd, t.w. **‘Crisisbeheersingsplan Aruba 2018’** en **‘Luchtvaartongeval bestrijdingsplan 2018’**. Hiermee voldoet Aruba weer aan de Calamiteitenverordening.

In 2018 hebben er, onder leiding van het Bureau Rampenbestrijding Aruba (BRA) 4 nationale grootschalige oefeningen plaatsgevonden, met een totaal van 72 uren met de first responders. De luchthaven is gecertificeerd en voldoet aan internationale standaarden.
38 andere instanties zijn gecertificeerd in verschillende categorieen v.w.b. de voorbereidingen op noodgeval en calamiteiten.
BRA heeft daarnaast ook deelgenomen aan 4 internationale conferenties inzake rampenbeheersing in de regio.

In de begroting van 2018 zijn middelen opgenomen voor een ‘Crisisparaatheids fonds’ van Afl. 1.9 mijloen. Deze fondsen zijn in 2018 niet benut, en voor 2019 en verder wordt een apart fonds opgesteld, zodat deze middelen beschikbaar blijven. Uit deze fondsen kunnen de eerste kosten sneller bij een crisis worden gedekt. Daarnaast beschikt BRA nu over een extra vrachtwagen, waardoor de mobiliteit bij calamiteiten is verbeterd.

CALAMITEITEN EN CLIMATE CHANGE

BRA is door 16 verschillende internationale organisaties bezocht om het calamiteitenplan van Aruba te evalueren. Deze organisaties hebben veel lof voor de wijze waarop Aruba is voorbereid. BRA zal in 2019 de voorzitterschap op zich nemen van het recent opgerichte ‘Dutch Caribbean Unified Command’, bestaande uit de landen Aruba, Curacao en Sint Maarten en de BES-eilanden.

Op 20 augustus 2018 heeft de Minister President en het BRA een high level meeting bijgewoon op Curacao, inzake nauwere samenwerking ten tijde van calamiteiten, en lessons learned van de orkanen Irma en Maria die in september 2017 Sint Maarte verwoestte. De Ministers Presidenten hebben hun intentie bevestigd om nauwer samen te werken.

Op 25 oktober 2018 vond op Sint Maarten een conferentie plaats van de Caribische OCT-landen, “Caribbean OCT’s Resilience Summit “Unite Prepare Adapt”, inzake de weerbaarheid en voorbereiding op calamiteiten. De Europese Unie heeft € 40 miljoen hiervoor beschikbaar gesteld voor de OCTA-landen. De Minister President heeft deze overeenkomst mede ondertekend.

Op 26 november 2018 vond in Washington een conferentie plaats georganiseerd door IMF, World Bank en International Development Bank, met het thema “Building Resilience to Disasters and Climate Change in the Caribbean”. De Minister President heeft deze bijeenkomst bijgewoond, en heeft de beridheid van Aruba bevestigd om samen te werken in de regio.

Het voorbereid zijn op calamiteiten is voor Kabinet Wever-Croes zeer belangrijk, en wordt hoog op de agenda geplaatst.

1.5: MIGRATIECRISIS VENEZUELA EN ASIELPROBLEMATIEK

De migratiecrisis in Venezuela zorgt voor continue bezorgdheid in Aruba. Het aantal personen afkomstig uit Venezuela zonder een legale status neemt steeds toe. De meesten komen Aruba binnen via luchtverbinding, als toerist, maar gaan niet terug. Een enkeling komt met bootjes binnen, een zeer gevaarlijke tocht. De wanhoop in Venezuela brengt mensen tot het punt dat zij hun leven op het spel zetten.

Helaas is op 20 oktober 2018 gebeurd hetgeen zo voor werd gevreesd. Er werden in de buurt van een bootje in Seroe Colorado, twee lichamen gevonden van mannen die verdronken waren tijdens de tocht. Dit heeft de Regering van Aruba ertoe genoopt om de grenzen strenger te controleren, en om deze aanlandingen te bemoeilijken, ter bescherming van de migranten zelf. Ook de Marine zal hiertoe worden ingezet.

Inmiddels is een multi disciplinaire commissie, onder leiding van twee nieuw benoemde ketenmanagers, doende om aanbevelingen te doen aan de Regering van Aruba, hoe Aruba zich beter kan voorbereiden op deze stroom migranten, en wat er in specifieke gevallen kan worden gedaan.

De asielproblematiek wordt ook nauwlettend gevolgd, op het hoogste niveau tussen de Minister President en de Minister van Buitenlandse Zaken van Nederland. Er worden ook gesprekken gevoerd met internationale organisaties zoals UNHCR, Rode Kruis. Aruba heeft één asielprocedure, en alle betrokken instanties dienen deze in acht te nemen.

Eerder in het jaar bleek dat het UNHCR uit eigen beweging 'asiel-certificaten' heeft vertrekt aan migranten, zonder dat deze de officiele procedure hebben doorlopen. De Regering van Aruba heeft hierover op het hoogste niveau meteen besprekingen gevoerd met UNHCR om duidelijke afspraken te maken. De verwarringen hieromtrent die zich in 2018 hebben gemanifesteerd, zijn inmiddels opgeklaard.

Tussen Aruba en Venezuela bestaan er veel banden.

Historische banden, economische banden, familiebanden. In Aruba wordt meegeleefd met de situatie in Venezuela.
Aan de andere kant geldt dat Aruba een eiland is met beperkte mogelijkheden en grote uitdagingen. Wij willen helpen, maar wij kunnen niet veel meer doen. Dit dilemma wordt op dagelijkse basis goed afgestemd. Een balans tussen beiden is van essentieel belang.

1.6: BIJZONDERE COMMISSIES

Omdat bepaalde aangelegenheden ministerie overstijgend zijn, heeft de Minister President bijzondere commissies ingesteld, die onder haar leiding aan de regering aanbevelingen moeten geven.

• Commissie versterking democratisch bestel

De Commissie versterking democratisch bestel is op 9 april 2018 door de Minister President en de Minister van Justitie, Veiligheid en Integratie bij MB ingesteld. De reeds bestaande Hoge Colleges van Staat, de Staten, de Raad van Advies en de Algemene Rekenkamer, hebben hiermee ingestemd en zijn ook alle lid. Reden voor instelling van de commissie is dat in het Regeerakkoord 'Hunto pa Aruba' van 1 november 2017 is aangegeven dat de Hoge Colleges van Staat een belangrijke rol spelen bij de waarborging van de checks and balances binnen het Arubaanse staatsbestel, dat zij die taak in volstrekte onafhankelijkheid en onpartijdigheid moeten kunnen uitoefenen. In de praktijk is gebleken dat het noodzakelijk is om de randvoorwaarden voor die onafhankelijkheid en onpartijdigheid van deze colleges te versterken. Hiertoe is de Commissie versterking democratisch bestel ingesteld.
Daarnaast wil de regering de deugdelijkheid van bestuur bevorderen door de instelling van nieuwe organen, zoals een Integriteitskamer, een Begrotingskamer en een Ombudsman/Kinderombudsman.

De Commissie versterking democratisch bestel heeft in dit verband in de eerste plaats de opdracht om wetsvoorstellen en convenanten te ontwikkelen voor de verzelfstandiging en de versterking van de bestaande Hoge Colleges van Staat en ten tweede om advies uit te brengen over de instelling, onderbrenging en inrichting van nieuwe staatsorganen ter waarborging van de democratische rechtsstaat.
De Commissie is voortvarend met deze complexe opdracht te werk gegaan.

Simultaan wordt aan verschillende wetsontwerpen en convenanten gewerkt. In begin 2019 worden de eerste producten van de commissie voor besluitvorming in de ministerraad aangeboden, waarna deze het wetgevingsproces kunnen ingaan. Het betreft in de eerste plaats een wijziging van de Staatsregeling (eerste tranche), die betrekking heeft op het constitutioneel verankeren van de Ombudsman, de duurzame overheidsfinanciën (met het ook op de instelling van de Begrotingskamer) en de versterking van de Raad van Advies en de Rekenkamer. De Tweede tranche zal betreffen de versterking van de Staten.

Deze wijziging van de Staatsregeling vergt een ander wetgevingstraject en is om die reden apart gehouden. Voorts wordt in begin 2019 een nieuwe landsverordening Raad van Advies aangeboden aan de ministerraad. Bij dit ontwerp horen ook een convenant tussen het Land en de Raad en een rechtspositieregeling. Voorts worden er goede vorderingen gemaakt met de nieuwe landsverordening Algemene Rekenkamer en de initiatief-Landsverordening instelling Ombudsman/KInderombudsman.

Er wordt gestreefd naar uniformiteit bij de organieke bepalingen voor de Hoge Colleges van Staat, hetgeen inhoudt dat, nu eenmaal een eerste ontwerp bijna gereed is, belangrijke principiële knopen zijn doorgehakt en de ontwerpen voor de andere colleges vaart kunnen maken.

• Commissie Social Assessment

Ingaande 1 juli 2018 is de commissie “social assessment” ingesteld onder leiding van de Minister President bestaande uit 2 personen uit het sociaal veld, die een onderzoek verrichten naar de procedures binnen de instanties die belast zijn met kinderbescherming, om na te gaan wat verkeerd is gegaan in de procedures de betreurende dood van de twee minderjarige jongetjes eind november 2017.

Daartoe interviewen de commissieleden alles spelers in het veld, om tot een duidelijk beeld te komen of en waar de procedures hebben gefaald in het beschermen van de twee minderjarige jongetjes. Er is maandelijks tussentijds gerapporteerd aan de Minister President.

Eind december 2018 moest de commissie een eindrapportage indienen bij de Minister President, echter gelet op de omvang van het werk is verzocht om de termijn te verlengen met maximaal drie maanden. Aan de hand van dit rapport zullen de nodige wijzigingen worden gedaan in de procedures bij de verschillende instanties om er zeker van te zijn dat procedureel in de toekomst alles correct verloopt zodat kinderen beschermd worden door de instanties die daarmee belast zijn.

• Commissie voor mensen met speciale behoeften

In november 2018 is deze commissie door de Minister President ingesteld bestaande uit verschillende personen in het sociaal veld, alsmede vertegenwoodigers van de ministers. Deze commissie zal de Regering van Aruba aanbevelingen presenteren hoe de levenskwaliteit van personen met speciale behoeften kan worden verbeterd, en welke stappen ondernomen dienen te worden om te komen tot meer inclusie.

Hierbij wordt gedacht aan het levenscyclus van de mens: vanaf de geboorte, door middel van meer ondersteuning aan de ouders, schooljaren, door middel van meer studiemogelijkheden en naschoolse opvang, werkgelegenheid, door middel van mogelijkheden tot toetreding van de arbeidsmarkt, huisvesting, door middel van uitbreiding van woongelegenheden van mensen met speciale behoeften, gezondheidszorg, door middel van rechtsvaardige gezondheidszorg, en ouderenzorg, door middel van een waardige zorg.

Daartoe zullen reeds uitgebrachte rapporten worden gereviseerd, en eventueel nader aangevuld samengevoegd worden tot een eindproduct. De commissie zal werkgroepen in het leven roepen bestaande uit personen uit het sociaal veld. De voorzitter is momenteel in de oriëntatiefase, en volgens planning zal in januari worden begonnen aan de korte, middellange en lange termijn plannen.

Verder is gewerkt aan de voorbereiding van twee commissies die de Minister President in begin 2019 zal instellen, t.w. Commissie seksueel misbruik, om de procedures en wetgeving op elkaar af te stemmen zodat seksueel misbruik snel kan worden aangepakt, en Commissie beheersing overwerk kosten, om de kosten i.v.m. overwerk te verlagen.

1.7: KOSTEN BUREAU MINISTER PRESIDENT

In het Regeeraccoord “Hunto Pa Aruba” is afgesproken dat de Ministers met minder personeel zullen gaan werken dan de voorgangers. Er is afgesproken dat elk ministerie maximaal 25 medewerkers zal aantrekken, en in 2018 is voor het Ministerie van Justitie Veiligheid en Integratie het maximum verhoogd tot 30 gelet op de complexiteit van het ministerie.

Bij het bureau van de Minister President werken 22 medewerkers, een verschil van 125 minder dan de vorige Minister President. De daarmee gemoeide kosten bedrag Afl. 8,5 mijloen minder, of tewel 76% minder. Hiermee heeft de Minister President voldaan aan de afspraak gemaakt in het Regeeraccoord.

Bureau Minister President	Eman 2017	Wever-Croes 2019	Verschil	
Aantal medewerkers	147	22	- 125	-85%
Totale salariskosten	11.323.300	2.738.300	- 8.585.000	-76%

Ook de overige kosten van het Bureau van de Minister President zijn beduidend lager, de reis- en verblijfskosten, de kosten van voorlichting en promotie en de kosten i.v.m. lease van voertuigen. Deze verlaging levert een besparing op van Afl. 862.500,-. Zo is onder meer ook besloten om de besparen op de post ‘voorlichting en promotie’ door gebruik te maken van de diensten van BUVO.

	2017	2018	verschil 17-18	2019	verschil 18-19
reis- en verblijfskosten	155,400	144,000	-11,400	144,000	0
voorlichting en promotie	1,008,600	175,000	-833,600	175,000	0
lease voertuigen	58,500	45,500	-13,000	41,000	-4,500
	1,324,500	466,500	-858,000	**462,000**	-4,500
verschil 18-19				-/- 862,500	

Het bureau van de Minister President zal, met de beperkte mensen en middelen, zich blijven inzetten voor het uitvoeren van het Regeerprogramma “Hunto Pa Aruba” en de Minister President blijven bijstaan in de uitoefening van haar taak.

INTEGRITEIT

2

Een van de speerpunten van het regeerprogramma van het Kabinet Wever-Croes 2017-2021 is het ontwikkelen en de uitvoering van een Integriteitsbeleid.

Dit beleid is gebaseerd op drie bouwstenen:

1. Bureau Integriteit, waar in 2018 een begin mee is germaakt
2. Integriteitskamer
3. Corporate Governance Code

In artikel 1, tweede lid, van de Landsverordening instelling ministeries 2018 is als een van de aangelegenheden die tot de zorg van dit ministerie behoort, genoemd: het waarborgen en bevorderen van de integriteit binnen de overheid en de aan de overheid verbonden instellingen en bedrijven.

Daarom heeft de instelling en operationalisering van het Bureau Integriteit Aruba (hierna: Bureau) in 2018 hoge prioriteit gekregen. Door middel van diverse instrumenten zal het Bureau, dat een onafhankelijk en zelfstandige dienst zal zijn, een van zijn belangrijkste doelstellingen, namelijk het bevorderen en borgen van de integriteit van overheidsorganisaties, bestuurders en de in deze organisaties werkzame personen, nastreven.

Vooruitlopend op de wettelijke vastlegging van onder meer de definitie van een integriteitsschending, de organisatie, de doelstellingen, de taken en bevoegdheden van het Bureau, is bij landsbesluit van 26 oktober 2018 no. 14 het Bureau ingesteld.

De hoofdtaken zullen vooralsnog de volgende drie gebieden bestrijken: bewustwording, beleid en advies en doorverwijzing van de ontvangen meldingen omtrent de integriteitschendingen naar de desbetreffende derden (instanties) voor nader onderzoek.

Met de instelling van dit bureau, belast met de voornoemde taken, zal worden bijgedragen bij de implementatie van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen Corruptie, New York, 31 oktober 2003 (Anti-Corruptieverdrag). Dit verdrag is reeds ten behoeve van Aruba goedgekeurd, doch moet nog worden geïmplementeerd.

Alvorens het Bureau op alle voornoemde gebieden een gelijke waardevolle bijdrage zal kunnen leveren aan het bereiken van de nagestreefde doelstellingen, zal nadat bij landsverordening het kader van het Bureau is bepaald, stapsgewijs de verschillende onderdelen van het Bureau gestalte kunnen krijgen in, naar verwachting, een periode van drie jaar.

Hierna worden de hoofdpunten van de belangrijkste beleidsonderwerpen die aandacht behoeven in de genoemde drie jaar, chronologisch beschreven.

2.1: BEWUSTWORDINGSPROCES

(aanvangfase 1 oktober 2018 e.v.)

Als uitgangspunt van het beleid voor het eerste jaar wordt de nadruk gelegd op het creëren van bewustwording op het gebied van integriteit, derhalve preventief. Met dit proces is een aanvang gemaakt met de aankondiging van de instelling van het Bureau per 1 oktober 2018 en eveneens de aanwijzing van een kwartiermaker die ondersteund wordt door de Departamento Recurso Humano.
Vervolgens is door de Departamento Recurso Humano een diensthoofdenconferentie getiteld "Leiderschap en Integriteit" op 17 oktober 2018 georganiseerd, waarmee nadrukkelijk het onderwerp van integriteit op tafel is gebracht. De bedoeling is dat een soortgelijke conferentie in de toekomst weer zal worden georganiseerd.

Bewustwording onder de overheidsorganisaties, personeel en leidinggevenden is noodzakelijk ter preventie van het schenden van de integriteit, maar is geen aangelegenheid die slechts één keer in de zoveel jaar aandacht behoeft. Het Bureau zal zijn belangrijkste doelstelling nastreven door middel van een consistent beleid. Dit beleid bestaat uit onder meer voortdurende voorlichting onder en kennisdeling met de belangrijkste actoren binnen de overheid. Hiermee draagt het Bureau bij tot het levend en dynamisch houden van het bewustwordingsproces.

Vanuit het Bureau kan bijvoorbeeld een leidinggevende van een overheidsdienst worden ondersteund om de structurele kwetsbaarheden binnen zijn/haar dienst te beschrijven ("Integrity management scan") teneinde een integriteitsschending op de eventuele erkende zwakke onderdelen te kunnen voorkomen, doch nadat deze kwetsbaarheden primair door self assessment zijn erkend en beschreven. Zo ook kunnen door de leidinggevende (preventieve) maatregelen worden genomen.
Vervolgens dient de evaluatie van de werking van deze maatregelen na een bepaalde periode plaats te vinden.

Benadrukt wordt dat het een bewustwordingsproces betreft: derhalve kan niet worden volstaan met één training of één conferentie of één evaluatie door een leidinggevende binnen zijn/haar dienst. Om integriteit als kernwaarde te doen (her)leven, dient continu aandacht daaraan te worden besteed, door onder meer het opstellen en verspreiden van brochures (via mail), publicaties via media en voorlichtingssessies, aan de geldende en nieuwe wet- en regelgeving (bijvoorbeeld de te herzien Landsverordening materieel ambtenarenrecht) en ook aan de normen en waarden.

Ten aanzien van deze laatstgenoemde kan worden gedacht aan het invoeren van een gedragscode en het zorgdragen van de naleving hiervan door de leidinggevende van een dienst/directie).

Gestreefd wordt om de operationalisering van het Bureau per 1 mei 2019 te realiseren, waarbij onder operationalisering wordt verstaan, dat het Bureau per genoemde datum zal beschikken over onder meer:

a) een representatieve en bereikbare huisvesting (inclusief telefoon- en internetlijnen) die voldoet aan bepaalde vereisten,

b) het ingevulde formatieplan met een directeur en een management ondersteuning nadat een gedegen en transparante selectie-en wervingsprocedure succesvol is doorlopen,

c) een beschrijving van de administratieve organisatie alsmede van de belangrijkste werkprocessen, procedures en richtlijnen zoals het jaarplan 2019, het communicatieplan 2019 en het trainingsplan voor de aangetrokken medewerkers van het Bureau.

2.2: BELEID EN ADVIES

(2019, begin 2020)

Het Bureau zal voorts belast zijn met het adviseren inzake integriteitsbeleid en de vertaling naar de praktische uitvoering hiervan alsmede met het opstellen van beleid en rapportages inzake onder meer preventie.

Teneinde een aanvang met de uitvoering van deze werkzaamheden te kunnen maken, zal de afdeling Beleid en Advies eerst bemensd moeten worden met minstens één beleidsmedewerker nadat hij/zij de selectie –en wervingsprocedure succesvol heeft doorlopen. De bedoeling is dat nadat de directeursfunctie is ingevuld, met de input van deze leidinggevende van het Bureau, overgegaan wordt tot de invulling van deze functie.

Voorzien wordt dat deze afdelingsactiviteiten in het vierde kwartaal van 2019, althans begin 2020 (eerste kwartaal) volledig geoperationaliseerd zullen zijn.

2.3: DOORVERWIJZING VAN INTEGRITEITSSCHENDINGEN

(derde kwartaal 2020)

Verder zal het Bureau zich richten op onderzoek; de afdeling Integriteitshandhaving zal fungeren als een Meldpunt van integriteitsschendingen. Een onderzoeker van deze afdeling zal de ontvangen meldingen eerst screenen, om vervolgens bij voldoende grondslag voor verdenking van schending van de integriteit naar de externe instanties door te verwijzen. Met deze instanties zal de nodige samenwerkingsovereenkomsten afgesloten moeten worden alvorens de doorverwijzing van een melding kan plaatsvinden.

De bedoeling is dat meldingen conform een vastgelegde meldingsprocedure worden ontvangen door het Bureau. Deze meldingen moeten met de waarborging van de geheimhouding intern worden beoordeeld. Enkel een melding die voldoet bij nader bij landsverordening in te vullen voorwaarden, zal daadwerkelijk in behandeling worden genomen.

Indien er sprake is van een integriteitsschending conform de wettelijke definitie en het onderzoek uitvoerbaar is, kan deze melding vervolgens wederom conform de nader in te vullen voorwaarden, aan de in de wet genoemde instanties doorverwezen worden.

Deze afdeling zal voorts belast zijn met de statistische analyse van de ontvangen meldingen teneinde de integriteitsrisico's binnen de overheidsorganisaties in kaart te kunnen brengen. Op basis van de geconstateerde schendingen van de integriteit kan vervolgens nieuw beleid en maatregelen worden ontwikkeld ter voorkoming van nieuwe schendingen.

Gelet op de verstrekkende bevoegdheden van het Bureau wordt het noodzakelijk geacht om eerst de grondslagen en randvoorwaarden in een landsverordening vast te leggen alvorens de afdeling Integriteitshandhaving, in het bijzonder het Meldpunt (-functionaris), en het onderdeel van de doorverwijzing naar de in de wet genoemde instanties volledig wordt geoperationaliseerd.

Gestreefd wordt om de meldpunt activiteiten (met name de doorverwijzing) uiterlijk in het derde kwartaal 2020 te realiseren.

Tegelijkertijd zal in 2019 worden gewerkt aan de overige twee bouwstenen van het Integriteitsbeleid van kabinet Wever-Croes: de invoering van een Integriteitskamer, en de invoering van een uniforme corporate governance code voor de overheidsbedrijven.

In dit hoofdstuk is een uiteenzetting gegeven van de stand van zaken aangaande de ontwikkeling van het nieuwe integriteitsbeleid van Aruba. Dit beleid alsmede de executie hiervan zullen in de loop van 2019 verder worden uit gewerkt en waar nodig formaliseren.

INTEGRITEIT

OVERHEIDSZORG

3

Bij het aantreden van het Kabinet Wever-Croes was het ambtenarenkrops vermoeid en gedemotiveerd, op enkele uitzonderingen na. In de voorafgaande 8 jaar is het ambtenarenkorps aanzienlijk uitgebreid, met een piek in het verkiezingsjaar 2013, waardoor de salariskosten met Afl. 90 miljoen zijn gestegen ten opzichte van 2009. Deze forsa uitbreiding heeft echter niet geleid tot verbetering van de motivatie of verlichting van het werk van de ambtenaren, het betroffen veelal politieke benoemingen. Er vonden ook veel integriteitsschendingen plaats, die echter wegens gebrek aan steun door de ministers, niet werden opgepakt. Dit alles leidde tot vermoedheid en demotivatie.

Het Kabinet Wever-Croes is vastberaden om bij te dragen aan het verduurzamen van Lands' financiën door structureel de personeelslasten te doen verlagen. Hiervoor heeft het Kabinet in februari 2018 een werkgroep onder de leiding van de Minister-President ingesteld, bestaande uit deelnemers van het Departamento Recurso Humano (DRH), het Ministerie van Algemene Zaken, Integriteit, Overheidszorg, Innovatie en Energie, en het Ministerie van Financiën, Economische Zaken en Cultuur. **Deze groep heeft als taak gekregen om:**

1. de personeelskosten van het Land inzichtelijk te maken;
2. deze kosten beheersbaar te maken; en
3. om de hiervoor genoemde nominaal structureel te doen verlagen.

Het beheersen van de personeelslasten van het Land is geen makkelijke opgave. Hierdoor heeft de DRH een integraal strategisch beleidsplan opgesteld, inhoudende 30 instrumenten die op korte, middellange en lange termijn bij zullen dragen aan de beheersing en verlaging van de personeelskosten van het Land.

Er is voorts een Beleidsplan Verlaging Personeelskosten, BVP, opgesteld, die zich richt op de beleidsinstrumenten die op korte termijn, van 2018-2021, direct bijdragen aan een verlaging van de personeelslasten. In de tussentijd zal DRH doorgaan met het concretiseren en verder kwantificeren van de overige beleidsinstrumenten met verlagende effecten voor de ontwikkeling van de personeelskosten op de middellange en lange termijn.

De bedoeling is dat er continu gewerkt zal worden aan het matigen van de personeelslasten tot dat een optimum niveau is bereikt, waarbij er sprake is van een efficiënte verhouding qua omvang van het ambtelijk apparaat, de daarbij horende kosten en de kwaliteit van de dienstverlening.

In het Financieel-Economisch Memorandum 2018-2021 (FEM) is door het Kabinet Wever-Croes aangekondigd dat vanaf 2019 de personeelslasten van het Land met minimum AFL 3 miljoen per jaar verlaagd zullen worden.

Het actueel Kabinet heeft het hoog in het vaandel staan om de knellende groei van de personeelslasten te doen omkeren. De intentie hierbij is om de historische stijgende trendgroei in de personeelslasten te verbreken en matigen tot een optimum niveau, waarbij de kosten de kwaliteit van de dienstverlening en de omvang van het ambtelijk apparaat rechtvaardigen.

Het Land heeft 5070 overheidswerknemers in dienst, waarvan 1052 (± 21%) werkzaam zijn in het onderwijs (lees hier: de Dienst Publieke Scholen).
Uit de verrichte analyse is gebleken dat er op de component “Q”, dus het aantal overheidswerknemers, gestuurd kan worden ter verlaging van de personeelslasten. Dit is exclusief onderwijs, gelet op het nijpend tekort aan leraren.

Voor wat betreft de “P” component kan vermeld worden, dat over een periode van 10 jaar is gebleken dat de personeelslasten (bestaande uit de personeelskosten en de werkgeversbijdragen) gemiddeld met AFL 10 miljoen per jaar stijgen.

Ten opzichte van 2009 zijn de personeelslasten met 22.9% gestegen. Dit vertaalt zich in een stijging van AFL 90 miljoen in 10 jaar tijd, met een piekmoment in 2013 van een stijging in de personeelslasten met zo’n AFL 108 miljoen t.o.v. 2009.

Het Kabinet Wever-Croes wil de komende jaren deze stijgende groeilijn in de personeelslasten verbreken en nivelleren tot een acceptabel niveau.

Uit het meerjarig strategisch beleidsplan van DRH genaamd ‘Integrale beheersing personeelskosten: **Op weg naar een effectieve inrichting van het ambtenarenapparaat’**, zijn een zevental doelen genoemd welk middels een dertigtal beheersinstrumenten moeten bijdragen tot het verlagen van de personeelslasten in 2018-2021.

In de volgende tabel staan de in te zetten beheersinstrumenten weergeven, die hetzij een verlagend effect hebben op de personeelslasten, het zij een dempend effect hebben op de autonome groei van deze lasten.

Gemiddeld groeien de personeelslasten met zo’n 2.4% per jaar. Deze 2.4% belichaamt groeimutaties in de diverse kostencomponenten, waarvan in de afgelopen jaren de componenten salarissen en toelagen en overwerkvergoedingen de grootste afwijking tonen. D.w.z. dat deze componenten het zwaarst drukken ten nadele van de groei van de personeelslasten.

Deze druk of automatische toename komt met name door de automatische toekenning van periodieke verhogingen en bevorderingen.

Daarbij speelt ook een belangrijke rol de afspraken die gemaakt zijn met het ambtelijk apparaat i.v.m. inhaalslag van nog niet uitgekeerde indexeringen. Deze worden uitbetaald in de vorm van voorjaar-, reparatietoeslag- en najaar premies.

De in te zetten beheersinstrumenten dienen effect te sorteren op de componenten, salarissen en toelagen, en overwerkvergoedingen, om op korte termijn de hoogte van de personeelslasten te kunnen matigen.

3.1: DE 7 BEHEERSINSTRUMENTEN WAARMEE IN 2018 EEN AANVANG IS GEDAAN, ZIJN:

Instroom	1. Beperking indienstnemingen: vacature stop 2. Aflopende arbeidscontracten niet verlengen
Kosten component	3. Elimineren automatisme in perdiodieke verhogingen en bevorderingen 4. Verlaging overwerkkosten
Uitstroom	5. VUT-regeling 6. Uitstroom gepensioneerden met; imitatief vervulling vacatures

Deze instrumenten zijn ontwikkeld en toegepast, echter omdat hiermee pas in de tweede helft van het jaar mee is begonnen, en vanwege de kinderziektes, hebben deze instrumenten niet geheel het verwachte resultaat opgeleverd. De kosten zijn in ieder geval niet gestegen met de jaarlijkse gemiddelde van Afl. 10 miljoen in 2018. Dit is een goed begin.

• Instrument 1: Beperking indienstneming

In de periode van 2018-2021 geldt een beperking van indienstneming, mits het een vacature betreft bij een kern dienst en/of van een cruciale functie.

• Instrument 2: Aflopende arbeidscontracten

In de komende tijd lopen veel arbeidscontracten af, die besparingen kunnen opleveren gedurende 2018-2021. Tenzij, het om een kerndienst en/of cruciale functie gaat, die opnieuw vervuld zal moeten worden. In 2018 lopen 349 contracten af, waarvan beoordeeld wordt of deze verlengd worden of dat het dienstverband gewijzigd wordt naar een aanstelling als ambtenaar.

• Instrument 3: Elimineren van automatisme in periodieke verhoging

In de huidige salarisstructuur wordt om het jaar een periodieke verhoging van de bezoldiging toegepast. Dit betekent maandelijks een mutatie van de bezoldiging voor 150 á 200 overheidswerknemers (exclusief de gesubsidieerde instellingen).

Een periodieke verhoging varieert tussen de AFL 100.00 en AFL. 200.00 per maand. Hoewel er in de afgelopen jaren stappen zijn genomen door middel van functionerings- en beoordelingsgesprekken, is het nog te vaak zo dat een overheidsmedewerknemer een periodieke verhoging krijgt zonder een goede inhoudelijke beoordeling.

In lijn met performance management is het de bedoeling dat een periodieke verhoging slechts verleend wordt bij een gunstige beoordeling van het functioneren.

Door nadruk te leggen op het ontvangen van een inhoudelijk, beargumenteerd, positief advies van het diensthoofd alvorens een periodieke verhoging wordt toegekend, wordt verwacht dat de personeelskosten minder snel autonoom groeien.

In de praktijk betekent dit, dat een periodieke verhoging of bevordering toegekend wordt, mits er geen sprake is van:

- meer dan 30 dagen arbeidsongeschiktheid (al dan niet aaneengesloten) te

  controleren steeds gedurende een periode van 6 maanden;

- geen disciplinaire procedure/geval gedurende de afgelopen 6 á 12 maanden; en

- geen non-activiteit.

• Instrument 4: Verlaging overwerkkosten

De uitbetaling van overwerkkosten aan executieve en administratieve diensten wordt begrensd. Op het ogenblik is al beleid van toepassing waardoor overheidswerknemers vanaf schaal 9 en hoger geen overtime uitbetaald krijgen, maar timeback dienen op te nemen.

Voortaan wordt het uit te betalen overtime aan werknemers werkzaam bij een administratieve dienst gradueel beperkt.

Voor medewerkers werkzaam bij de executieve diensten zoals het Korps Politie Aruba, de Departamento di Aduana of het Korrectie Instituut Aruba geldt een begrenzing van de overtime. Dit vertaalt zich in een verlaging van 75% van de gemiddelde uitbetaalde overtime kosten over 2013-2017.

• Instrument 5: VUT-regeling

Het Land heeft met ingang van augustus 2018 een nieuwe VUT-regeling aangeboden. Het stimuleren van de VUT-regeling draagt bij aan het beheersen van de personeelskosten door:

- het stimuleren van uitstroom van relatief dure ambtenaren, en
- het vrijmaken van posities die vervuld kunnen worden door personeel dat minder lang in dienst is en voldoet aan de functievereisten.

In 2018 hebben **63 personen** gebruik gemaakt van de VUT-regeling.

• Instrument 6: Uitstroom gepensioneerden met limitatief vervulling vacature

De komende jaren zal een aanzienlijke groep ambtenaren de pensioengerechtigde leeftijd bereiken. Ten einde de personeelslasten te beperken is het van belang om niet automatisch weer de vrijgekomen functies te vervullen, mits het om een kerndienst en/of cruciale functie gaat.

• Instrument 7: Uitstroom overige redenen

Er wordt sneller en strenger opgetreden bij disfunctioneren, en disciplinaire procedures worden sneller afgewikkeld.
De Ministerraad heeft in oktober 2018 de beslissing genomen om twee nieuwe instrumenten in 2019 in te zetten:

• Instrument 8: Non-activiteitspool

Ook de non-activiteitspool, waarin nu 77 personen zitten en die het Land per jaar circa AFL 7 miljoen kosten, worden actief verminderd. Deze non-actieven zijn niet werkzaam, maar ontvangen wel toelagen. Per 2018 worden deze toelagen stopgezet.

• Instrument 9: Afstoten van de niet-kern taken

DRH heeft de Ministerraad geadviseerd om bepaalde diensten te verzelfstandigen, anderen af te stoten, en anderen samen te voegen. In 2019 zal hier een aanvang mee worden gedaan.

Structurele veranderingen in het systeem met de daarbij horende besparingen, zoals bijvoorbeeld het hanteren van een performance management, vergen (implementatie) tijd alvorens een grote besparing qua omvang te boeken valt. Daarbij dient het Land nog rekening te houden met lopende rechtspositionele rechtszaken en indexeringsafspraken.
De verwachting is dat nadat de beheersinstrumenten op de middellange en lange termijn geconcretiseerd en ingezet worden, dat het niveau van de personeelslasten een diepe grafische daling zal vertonen.

INNOVATIE

4

In 2018 is het Kabinet Wever-Croes van start gegaan met een ambitieuze innovatie-agenda. In korte tijd en met beperkte middelen is veel bereikt, hetgeen tot grote tevredenheid stemt. Het streven is om een bloeiend innovatie-ecosysteem te ontwikkelen waarin elke belangrijke belanghebbende haar rol en bijdrage begrijpt en ook uitvoert. De mensgerichte innovatie-strategie van het Kabinet Wever-Croes zet de welvaart en het welzijn van de Arubaanse burgers voorop. Op lange termijn is de doelstelling om in de begroting het door het IMF en de Centrale Bank van Aruba aanbevolen minimum van 1%-2% van het BNP te kunnen bestemmen als het wettelijk minimum voor jaarlijkse investering in innovatie.

4.1: ARUBA FUTURA FOUNDATION

De Stichting Aruba Futura Foundation (hierna: Futura) werd opgericht op 7 mei 2018 met het doel om te helpen bij het ontwerpen, ontwikkelen en implementeren van de nationale innovatiestrategie voor Aruba. Met andere woorden, Futura fungeert als een innovatie-lab van de Regering van Aruba. Futura wordt ondersteund door het innovatieteam van het Ministerie van Algemene Zaken.

4.2: BESTUUR

Het bestuur van de stichting bestaat uit 3 leden, t.w. voorzitter Florisella Wernet, penningmeester Varelie Croes, secretaris Edison Briesen.

De rol en verantwoordelijkheden van het bestuur zijn om het management van de stichting te begeleiden en ervoor te zorgen dat de stichting haar statutaire missie vervult. Het bestuur heeft beslissingsbevoegdheden met betrekking tot beleid, richting, strategie, en planning van de organisatie.

Het bestuur heeft zich gecommitteerd tot het naleven van goede bestuurspraktijken en haar richtlijnen voor good governance zullen worden opgenomen in het eerste jaarverslag van de stichting. Verder heeft Futura momenteel vier voltijd teamleden die de dagelijkse werkzaamheden uitvoeren.

Het team is door het Ministerie van Algemene Zaken ter beschikking gesteld aan de stichting. Verder is de stichting bezig met de benoeming van een adviesraad, genaamd National Innovation Council (NIC).
De NIC zal advies bieden en ondersteuning geven van strategische aard. De NIC zal bestaan uit vertegenwoordigers van de publieke, private en academische sectoren.

4.3: STRATEGIE

De strategie van Futura is gebaseerd op de road map Aruba Innova 2030, die prioriteit geeft aan vijf innovatie thema's, namelijk:

1. eGovernment
2. Sociale Innovatie
3. Talent Ontwikkeling
4. Ondernemerschap
5. Smart Society

4.4: SAMENVATTING VAN DE BELANGRIJKSTE INNOVATIEPROJECTEN EN -INITIATIEVEN IN 2018

De volgende belangrijke stappen werden ondernomen tijdens het ontwerp en de implementatie van de onderstaande projecten:

- Betrokkenheid van meer dan 700 belanghebbenden uit de private, publieke, NGO's en academische sectoren
- Afstemming met belanghebbenden inzake hoofdprioriteiten
- Baseline assessment (SWOT) uitgevoerd
- Prioritaire doelstellingen met belanghebbenden afgestemd
- Experimenten en pilots uitgevoerd
- Samenwerking en innovatieve partnerschappen

1.eGovernment

De focus van eGovernment is het verbeteren van de ervaring van de burger met strategisch belangrijke openbare diensten. We zijn bezig met het ontwikkelen van een road map voor eGovernment met ondersteuning van kennis- en strategische partners, waaronder IBM, Microsoft, de Wereldbank, Columbia University, Estonia eGovernment Academy, Centrale Bank van Aruba, TNO en de Universiteit van Aruba. De road map zal worden gepresenteerd in het tweede/derde kwartaal van 2019. Het doel is een samenhangende eGovernment strategie met de nadruk op capaciteitsopbouw van de publieke sector.

• Digital Assessment

In het derde kwartaal van 2018 hebben we de digitale infrastructuur van de overheid beoordeeld. De resultaten dienen als een leidraad voor de ontwikkeling van de road map voor eGovernment.

De digitale beoordeling identificeerde verder quick win-projecten die parallel met de ontwikkeling van de bredere road map zullen worden uitgevoerd.

• Cybersecurity Commissie

De Regering van Aruba heeft in oktober 2018 een Nationale Cybersecurity-commissie ingesteld. De commissie komt tweewekelijks bijeen om een road map voor cybersecurity te ontwikkelen. Dit is een belangrijk onderdeel van de road map voor eGovernment en zal parallel met het bredere plan worden ontwikkeld.

• eGovernment Think Tank

In november 2018 werd de eerste eGovernment Think Tank gehouden met deelname van belangrijke publieke en private belanghebbenden.

• Columbia University Capstoneprojecten

In september 2018 is een projectomschrijving overeengekomen met Columbia University te New York, één van de drie beste universiteiten in de Verenigde Staten, voor twee innovatie afstudeereprojecten. Dit is een grote mijlpaal voor Aruba waarbij twee groepen masterstudenten (16 studenten met relevante werkervaring) gedurende 6 maanden als onderdeel van hun afstudeerscriptie hoogkwalitatief onderzoek en analyse over Aruba zullen verrichten. De studenten worden begeleid door topfaculteit adviseurs met uitgebreide ervaring in de private sector en in de gekozen onderwerpen. De marktwaarde van de eindrapporten wordt geschat op $200.000 - $250.000 elk, echter, vanwege de met de Columbia University gesloten MoU, zal Aruba voor deze eindrapporten niets betalen. Enkele van de klanten van Columbia University capstoneprojecten zijn onder meer Google, IBM, de Regering van Estonia, de Amerikaanse regering inclusief de Central Intelligence Agency (CIA) en de Federal Reserve Bank om er maar een paar te noemen. De geselecteerde onderwerpen voor Aruba zijn (1) de toekomst van Aruba Free Zone en (2) eGovernment. De projecten starten in januari 2019.

2.Sociale Innovatie

Om een innovatie-economie te cultiveren, richten we ons op het ontketenen van de innovatiecapaciteit van de mens. Hierbij moet men denken aan het introduceren van programma's en projecten die gericht zijn op het stimuleren van creativiteit en het vergroten van de kenniscapaciteit van de Arubaanse burgers.

• E Bos p'E Cambio

Een platform voor 'empowerment' van jongeren. Het initiatief dient als een methode om kritische denkvaardigheden te ontwikkelen. Het platform draagt ook bij aan de duurzame ontwikkeling van Aruba. Futura heeft nauw samengewerkt met de SDG Aruba commissie, SDG Jeugdambassadeur Gilia Croes, Parlamento Hubenil, en andere partners om dit evenement te organiseren.

• Mil Idea

Mil Idea is een pilot project van het Ministerie van Algemene Zaken. De bedoeling is om een samenwerkingsplatform te ontwikkelen om medewerkers in de publieke sector in staat te stellen met hun eigen oplossingen te komen voor de uitdagingen van hun diensten. Dit initiatief moedigt 'Design Thinking' aan, terwijl het een veilige ruimte creëert voor het delen van nieuwe ideeën.

• Aruba Youth Impact Café

Aruba Youth Impact Café wordt geleid door de Heart-Centered Leadership Foundation. Het programma richt zich op kwetsbare jongeren en zet de nadruk op Design Thinking voor het bedenken van creatieve oplossingen voor uitdagingen in de samenleving.

• 73ste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties

Tijdens de 73ste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (AVVN 73) in september 2018 te New York, is in samenwerking met de UNDP een Aruba side-event georganiseerd over Sociale Innovatie en SDGs. Het doel was om kennis te delen over hoe Aruba door middel van sociale innovatie de verwezelijking van de SDG's tegen 2030 kan versnellen. AVVN 73 was een belangrijke mijlpaal voor Aruba met betrekking tot fondsenwerving voor sociale innovatie initiatieven. De UNDP was zeer onder de indruk over onze aanpak and is gecommitteerd om Aruba bij te staan met fondsenwerving.

• Global Money Week

Een wereldwijd bewustwordingsprogramma om kinderen op een leuke manier de beginselen van hoe om te gaan met financiën en geld te leren. Tijdens de eerste week van november leerden ongeveer 700 kinderen van verschillende scholen op het eiland hoe ze geld moesten verdienen, sparen, uitgeven en doneren. We hebben nauw samengewerkt met de Centrale Bank van Aruba en vele andere financiële en niet-financiële belanghebbenden om de eerste Aruba Money Week te organiseren. Het was een groot succes.

3. Talent

Talentcultuur en retentie met een focus op de vaardigheden die nodig zijn in een toekomstige beroepsbevolking is de sleutel tot het ontwikkelen van een ecosysteem dat zich snel kan aanpassen aan veranderende eisen.

• District 297

Een toekomstgericht platform voor Arubanen in het buitenland de kans te geven om bij te dragen aan de sociaaleconomische ontwikkeling van Aruba. Het doel is om de Arubaanse diaspora te betrekken, hun intellectuele capaciteiten te benutten en gebruik te maken van hun kennis, netwerk en ideeën.

• Kids4Bytes

Een coding camp in Oranjestad en San Nicolas voor kinderen, gericht op de ontwikkeling van 21st Century Skills. Het voornemens is om dit programma verder uit te breiden naar andere districten.

• Mo-B Lab

Een mobiele makerspace voor technisch onderwijs op Aruba. Mo-B Lab werd officieel gelanceerd op 1 oktober 2018. Mo-B Lab, een gedeeltelijk (80%) door de OCTA EU gefinancierd project, is een samenwerking met Metabolic Foundation en de Biblioteca Nacional di Aruba met ondersteuning van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Duurzame Ontwikkeling.

Het is het doel om ook docenten en toekomstige docenten te betrekken en hen de nodige kennis te verschaffen om een makerspace te kunnen beheren.

De nadruk zal liggen op de integratie van '21st Century Skills' in scholen. Er zijn besprekingen gaande met IPA met het doel om de volgende generatie leraren bij het makerspace-project te betrekken.

• B|Lab - The Library Makerspace

Een makerspace in de Biblioteca Nacional di Aruba in Oranjestad. B|Lab is een initiatief van Metabolic Foundation, in samenwerking met Futura en Biblioteca Nacional Aruba. Kinderen van alle leeftijden en jongeren kunnen in de makerspace experimenteren met de nieuwste technologieën zoals lasersnijders, 3D-printers, robotica en meer.

• Hour of Code

Een wereldwijd initiatief waarbij studenten van over de hele wereld gedurende één uur in de week van 3 - 5 december 2018 de basis van de informatica leerden. Dit jaar was de grootste Hour of Code-week op Aruba met meer dan 2.000 deelnemers. Dit is een stijging van 25% ten opzichte van de laatste landelijke Hour of Code in 2016 waaraan 1.600 kinderen hebben deelgenomen. Voor volgend jaar wordt, met de steun van Futura, gerekend op een nog hoger aantal.

4. Ondernemerschap/ Entrepreneurship

Een sleutelelement van een bloeiend innovatie-ecosysteem is de aanwezigheid van succesvolle ondernemers. Het doel is om een ondernemersmentaliteit te creëren en het ondernemingsklimaat voor startups en het MKB te verbeteren. Futura is met de KvK en de Universiteit van Aruba in bespreking over het opzetten van een incubatorprogramma voor MKBs en startups.

Verder zijn zijn er discussies aan de gang met de Aruba Investment Bank (AIB) inzake het opzetten van een fonds voor MKBs en startups. Bovendien is in samenwerking met het Ministerie van Sociale Zaken besprekingen gaande omtrent het verschaffen van beginkapitaal of subsidies aan startende vrouwenondernemers.

5. Smart Society

Het doel is om meer samenwerking tussen de publieke en private sectoren en burgers te ontwikkelen om bewustzijn van de voordelen van een circulaire economie te vergroten. Als onderdeel hiervan is het de bedoeling om elementen van het Smart City concept op te nemen in planningsprojecten, inclusief internet-of-things om meer datagedreven beleid en besluitvorming te stimuleren.

• AREA

Aruba Re-Imagined Areas (AREA) is een Innovatieplatform om nieuwe bedrijfs- en innovatiemogelijkheden op Aruba te realiseren in de grootste districten, en op zijn beurt economische energie te stimuleren en de levenskwaliteit in die gebieden te verbeteren. De primaire focus zal liggen op de grootste districten in Aruba, Oranjestad en San Nicolas. Hieronder is update van recente ontwikkelingen:

- Townhall-vergaderingen in Oranjestad en San Nicolas
- Wekelijkse vergaderingen tussen Steering Committee en Task Force-leden om een visie en een road map voor hun districten te ontwikkelen
- Liaisons benoemd om quick-wins aan te pakken
- Afstemming van visie en behoeften met de nieuwe ROP
- Verschillende quick-wins geïdentificeerd en geadresseerd

In 2019 zullen de voorstellen van de AREA-Taskforce Oranjestad en de AREA-Taskforce san Nicolas de ontwikkelde visie en daarop gebaseerde voorstellen voor de middellange en lange termijn, bekend maken.

In deze tijden verandert alles heel snel. 85% van de studerenden zullen gaan werken in banen die nu niet eens bestaan. Om deze redenen is het zeer belangrijk om nu de studerenden van jongs af aan de vaardigheden aan te leren om succesvol te kunnen zijn in de toekomst, de zgn. 21st century skills, zoals empathie, creativiteit, samenwerking, organiseren, kritisch denken, probleem oplossend.
Volgens internationale standaarden dient een land die Innovatie hoog op de agenda plaatst, daarin 1 tot 2% van het BNP te investeren. Gelet op de precaire financiele situatie van Aruba, is in 2018 slechts een fractie hiervan geinvesteerd. Echter, met een beperkt budget en in een relatief korte tijd is nogal veel bereikt. Innovatie staat hoog op de agenda, en heeft binnen de Arubaanse gemeenschap inmiddels bekendheid gekregen. In 2019 zal op deze fundamenten verder worden gebouwd.

ENERGIE

5

In dit hoofdstuk wordt in hoofdlijnen ingegaan op de eerste contouren van het nieuwe energiebeleid en een uiteenzetting van de beweegredenen die ons ertoe hebben gezet het energiebeleid van Aruba te herzien. De Regering van Aruba zal dit beleid in de loop van 2019 verder uitwerken en waar nodig formaliseren of institutionaliseren.

Momenteel staat energie centraal in de gehele Caribisch regio en wordt dit steeds vaker in verband gebracht met klimaatbestendigheid (zgn. “climate resilience”). Zoals bekend behoren kleine eilanden (zgn. “Small Island Development States - SIDS”) tot de meest kwetsbare gebieden ter wereld voor de effecten van mondiale klimaatverandering. Fenomenen zoals orkanen en de stijging van de zeespiegel kunnen een desastreus effect hebben op samenlevingen in kleine eilanden. Deze fenomenen lijken heviger te worden door de opwarming van de atmosfeer. Zelfs het IMF maakt zich hier zorgen om zoals aangegeven op een recente conferentie te Washington D.C.

De implicatie hiervan is dat als kleine eilanden willen dat er in de grote mondiale klimaat akkoorden voldoende actie wordt uitgezet tegen klimaatverandering, zij dan ook zelf het goede voorbeeld moeten tonen. Dit met name door hun emissies drastisch te verlagen. Deze voorbeeldfunctie van kleine eilanden, hoe klein dan ook, is van grote symbolische waarde in het mondiale klimaatdebat.

Een centrale vraag op regionale klimaatconferenties is momenteel dan ook: "hoe kunnen kleine eilanden hun veerkracht tegen klimaat effecten vergroten en tegelijkertijd de inzet van duurzame energie versnellen." Het Kabinet Wever-Croes gaat als volgt hiermee om.

Echter, eerst willen wij erop wijzen dat energie van vitaal belang is voor ons eiland omdat het in zoveel facetten van de economie aanwezig is. Energie is vooral bekend als elektriciteit. Maar het kost ook veel energie om water op eilanden te produceren. We hebben ook energie nodig voor transport en koken. En we hebben energie nodig voor koeling in gebouwen. De kostprijs van energie is daarom een sterke bepalende factor voor onze macro-economische en sociaaleconomische ontwikkeling. Zoals bekend is op eilanden deze kostprijs over het algemeen aanzienlijk hoger dan in continentale economieën vanwege de kleinschaligheid. De afhankelijkheid van fossiele brandstoffen en haar historisch volatiele prijsschommelingen zorgen daarom voor continue onzekerheid ten aanzien van de kosten van levensonderhoud en economische groei. Er wordt dan ook al lang betoogd/gesteld dat duurzame energie de grote oplossing voor dit probleem is.

5.1: OVERWEGINGEN

Wij zijn echter van mening dat wij zeer zorgvuldig moeten omgaan met duurzame energie. Aruba is geen uitzondering als het gaat om de beschikbaarheid van duurzame energiebronnen. We hebben meer dan 5000 winduren en meer dan 2000 zonne-uren per jaar. In 2009 hebben wij een windpark in gebruik genomen dat zeer succesvol is gebleken. Wij hebben reeds enkele zonne-energie parken en wij staan decentrale energie opwekking toe (zgn. "Distributed Generation"). Samen zijn deze duurzame bronnen goed voor ongeveer/ruwweg 20% van onze jaarlijkse energieconsumptie.

In 2012 presenteerde Aruba op de Rio + 20-conferentie een 100% duurzame energiedoelstelling voor 2020. Deze strategie gaf prioriteit aan het volledig elimineren van de afhankelijkheid van prijsfluctuaties op de mondiale oliemarkt en aan een schoner milieu.

Echter, in de aanloop naar een decennium na de introductie van de 2020-doelstelling en bij een evaluatie van de lopende energietransitie plannen, hebben diverse betrokken stakeholders er bij de regering op aangedrongen om de visie te herijken en gezamenlijk een meer realistische doelstelling te stellen. Met de recente verandering in politiek mandaat heeft de nieuwe Regering van Aruba hieraan gehoor gegeven door als voornaam agendapunt op te voeren om de gedane investeringen te evalueren en de energievisie van Aruba te herzien.

Het nieuwe Herziene Energie Raamwerk (zgn. "Re-thinking Energy Framework") voor Aruba is vandaar het organisch resultaat van reflectie op de lessen die zijn getrokken uit een terugblik op de 2020-visie. Aruba is van oudsher bekend om haar geest van veerkracht en vindingrijkheid; en uitgaande van nederigheid en onze eigen kracht leiden we de regio nu opnieuw met onze opstelling. Alleen dit keer om met een verstandige en mensgerichte benadering de energietransitie na te streven. Immers, de energietransitie kan niet in isolatie worden beschouwd omdat zij inherent verbonden is met de behoeften van de samenleving die zij dient. Door deze nieuwe verstandige en mensgerichte benadering zal het beoogde resultaat niet worden gemeten in percentages, maar in maatschappelijke (en sociale) impact.

5.2: ENERGIE EFFICIËNTIE

Een belangrijke pijler van het "Re-thinking Energy Framework" is energie efficiëntie. Voor Aruba is het zo dat de grootste vooruitgang in het energiesysteem tot nu toe bereikt is door middel van energie-efficiëntie, meer nog dan middels duurzame energie. In 2006-2007 zijn we begonnen aan een strategisch initiatief met een looptijd van meer dan 10 jaar met als doel de operationele efficiëntie van onze nutsbedrijven te verhogen.

Door energie- en waterproductiemiddelen te vervangen door efficiëntere apparatuur, slaagden we erin het verbruik van zware stookolie (zgn. "Heavy Fuel Oil (HFO)") voor onze nationale energie productie aanzienlijk te verminderen. Deze efficiëntieslag, samen met het eerder genoemde windpark, hebben geleid tot reductie van het olieverbruik in "HFO barrels per day" van 6000 naar 3600 bij een nagenoeg gelijkblijvende energieproductie. Kortom, een substantiële emissie reductie.

Energie-efficiëntie gaat echter ook over de vraagzijde van het energiesysteem. Door bewuster om te gaan met energie, door energiezuiniger te zijn, kunnen we een directe bijdrage leveren aan de reductie van onze CO2-uitstoot. Het feit is dat een groot deel van de energie op ons eiland wordt verbruikt in gebouwen en met name voor koeling. De toepassing van isolatiematerialen in de gebouwde omgeving kan daarom de koellast drastisch verminderen.

Er zijn aanwijzingen dat energiebesparingen kunnen oplopen tot 30% door bestaande gebouwen aan te passen (zgn. “retrofitting”). Als onderdeel van het “Re-thinking Energy Framework” zullen wij nagaan hoe de adoptie van energiebesparende maatregelen bij renovatie of nieuwbouw kunnen worden bevorderd/gestimuleerd.

5.3: DUURZAME ENERGIE

Als pijler van het “Re-thinking Energy Framework” zullen wij ook zorgvuldig de inzet van duurzame energie gaan herzien. De belangstelling voor duurzame energie komt in belangrijke mate voort uit de mondiale agenda om het gebruik van fossiele brandstoffen te reduceren, de klimaatverandering te remmen en een schoner milieu na te streven. Er zijn echter meer redenen om duurzame energie te gebruiken: duurzame energie kan onze import reduceren en hiermee de betalingsbalans versterken. Dit is gunstig voor de stabiliteit van onze valuta en van belang voor onze Centrale Bank en internationale monetaire instellingen.

Terwijl wij zondermeer geloven in de voordelen van duurzame energie, moeten wij tegelijkertijd realistisch zijn. De integratie van grillige energiebronnen zoals wind en zon in ons energiesysteem brengt meer dynamiek met zich mee en dit mag de betrouwbaarheid niet in gevaar brengen. Eenvoudig gezegd: we willen geen grootschalige stroomuitval op ons eiland (zgn. “black-outs”). Bovendien zijn er financiële implicaties. Het gaat erom hierin de juiste balans te vinden en ervoor te zorgen dat de productiekostprijs (zgn. “Levelised Cost of Energy”) stabiel blijft of verlaagd wordt.

De kern van de integratie van duurzame energie is dan ook dat de energievoorziening duurzaam moet worden, dat het tegelijkertijd betrouwbaar moet blijven en dat het vooral betaalbaar moet worden gehouden. Echter, het beste is als duurzame energie kan helpen deze betaalbaarheid te bereiken door het risico van dure olie-invoer import tijden van schokken op de mondiale oliemarkt te verminderen en de energieprijs te stabiliseren.

De balans tussen duurzaam, betrouwbaar en betaalbaar moet daarom zeer zorgvuldig worden overwogen en dit is waar overheidsbeleid richtinggevend is. Binnen het kader van het “Re-thinking Energy Framework” is de nieuwe aanpak daarom om betaalbaarheid en prijsstabiliteit centraal te stellen en vervolgens om te zien hoe verhoogde inzet van duurzame energie kan bijdragen aan dit doel. Dit is een fundamenteel nieuwe manier van denken in vergelijking met de afgelopen jaren, alhoewel het dezelfde filosofie is als toegepast bij de oprichting van Aruba's eerste windpark.

5.4: AFSTEMMING ("STAKEHOLDER ALIGNMENT")

Er is nog een pijler van het "Re-thinking Energy Framework" die het komende jaar aandacht zal verdienen. Dit betreft de afstemming van de rollen van de verschillende partijen die betrokken zijn bij het energiesysteem (het zgn. "stakeholder alignment"). Deze partijen omvatten niet alleen de nutsbedrijven (producent en distributeur) maar ook belanghebbenden buiten de nutssector, zoals brandstofleveranciers, grote consumenten zoals hotels alsmede consumenten organisaties.

Het formaliseren van het energiebeleid zou gestoeld moeten zijn op een bredere nationale visie ten aanzien van de toekomstige ontwikkeling van ons land. Enkele vragen hierbij zijn; Wat is onze nationale groeistrategie? Welk niveau van macro-economische ontwikkeling verwachten we? Hoe zullen we omgaan met brandstoffen voor transport en koken? Verwachten we energie uit afval? Dit zijn enkele belangrijke overwegingen in een nationale energiediscussie.

Een goede stap voor deze afstemming is de formalisering van het nationale energiebeleid in samenwerking met de stakeholders. Hierin dienen lange termijn doelen te worden overeengekomen. Vanuit deze doelstellingen dienen er kaders afgeleid te worden voor nutsbedrijven en uitvoeringsorganisaties. Voor het borgen van het energiebeleid kan het tevens goed zijn een regelgevende instantie in het leven te roepen; bijvoorbeeld een directoraat energie.

Wij geven te kennen dat de regering voornemens is haar algehele klimaatbeleid beter te institutionaliseren middels initiatieven zoals het formaliseren van het energiebeleid, het verbeteren van de bijbehorende wetgeving, alsmede de verkenning van de oprichting van een directoraat energie.

5.5: VEERKRACHT EN KLIMAATBESTENDIGHEID

Tenslotte is er vanuit het "Re-thinking Energy Framework" een verband naar veerkracht en klimaatbestendigheid in de energiesector (zgn. "climate resiliency"). Het energiesysteem is een kritieke infrastructuur en van vitaal belang voor onze economie.

Indien het voor lange periodes wordt verstoord heeft dit enorme gevolgen voor ons land. Een belangrijk aandachtspunt is daarom het vermogen van het energiesysteem om zich te herstellen na extreme weersomstandigheden.

Klimaatbestendigheid gaat echter verder in de zin dat als gebouwen massaal worden vernietigd de vraag naar energie voor langere tijd op een laag niveau blijft. Dit heeft financiële gevolgen voor de nutsbedrijven. De gebouwde omgeving is daarom niet alleen belangrijk voor het bereiken van energie-efficiëntie maar ook, in fundamentele zin, voor het waarborgen van een financieel gezond nutsbedrijf voor het gehele land.

5.6: AFSLUITING

Samenvattend is het doel van het nieuwe energiebeleid het verder reduceren van emissies en het betaalbaar houden van energie. Energie efficiëntie is daarom een belangrijke pijler. Daarnaast kan duurzame energie een belangrijke rol spelen mits zorgvuldig ingezet.

De voordelen van duurzame energie zijn dat het kan helpen om de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te reduceren, emissies terug te dringen, de kostprijs van energie te stabiliseren en de betalingsbalans te versterken. Echter, om deze voordelen te realiseren dient het energiesysteem zorgvuldig georganiseerd te worden door goede onderlinge afstemming van de betrokken partijen.

ENERGIE

5.7: RdA / CITGO

Voor wat betreft de werkzaamheden die Citgo in het kader van de contractuele verplichtingen, in 2018 heeft moeten uitvoeren kan helaas niet veel worden gezegd.

Op 16 januari 2018 heeft een eerste vergadering plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van de Regering van Aruba en een delegatie van CITGO omtrent de stand van zaken. Hierbij heeft Citgo bevestigd te willen doorwerken aan heropening van de raffinaderij, en dat naar schatting het tijdschema zoals neergelegd in het contract zal worden gehaald. Op dat moment is ook gesproken over de financiele implicaties van de vertragingen in het project, met name v.w.b. de begrotingen van Land Aruba, waar de voormalige regering in ruime mate rekening heeft gehouden met rehabilitatie en de heropening van de raffinaderij.

Op 20 februari 2018 werd de Regering onaangenaam verrast toen een CITGO-delegatie geleid door dhr. John Cristman de Regering heeft geinformeerd dat de rehabilitatie projecten zullen worden aangehouden en indien mogelijk gestopt, vanwege de gevolgen van de VS-sancties en de verschillende beslagen. Daarbij heeft de Regering Citgo medegedeeld dat de Regering geen rekening meer houdt met eventuele bijdrage van CITGO aan de begroting land Aruba.

Er heeft vervolgens een vervolgvergadering plaatsgevonden op 23 februari 2018 met de Minister van Sociale Zaken en Arbeid inzake de mate van vertraging in de uitvoering van de werkzaamheden, en het aantal mensen die ontslagen zullen worden en het aantal dat zal aanblijven.

Op 23 augustus 2018 heeft een high-level meeting plaatsgevonden tussen de Minister President en de Minister van Sociale Zaken en Arbeid van Aruba en Minister Manuel Quevedo belast met Oliezaken van Venezuela, Asdrubal Chavez, Presidente PDVSA, en Marcos Rojas VP Asuntos Internacionales PDVSA. Tijdens dat gesprek heeft Minister Quevedo aangegeven dat Citgo weer in staat is om met de rehabilitatie van de raffinaderij verder te gaan. Hij heeft nader uitleg gegeven inzake het jaartraject en heeft een investering bevestigd US$ 35,000,000 in fase 2, welke van september 2018 tot en met april 2019 zal lopen.

Met de Minister van Sociale Zaken en Arbeid zijn afspraken gemaakt over de indienstneming van locale krachten d.m.v. de zgn. Citgo-desk van DPL.
Ondanks deze investering heeft de Regering haar eerder standpunt niet gewijzigd; er zal dus geen rekening worden gehouden met deze activiteiten in de begroting van Land Aruba,

Volgens schatting zal, indien de financiering voor de laatste fase in maart 2019 rond is, het project helemaal worden afgerond eind 2020. Een gereviseerd financieringsplan zal worden overgelegd. Dit gereviseerd financieringsplan, is ondanks herhaalde rappeleringen, nog niet ontvangen.

In 2019 zal een definitieve beslissing worden genomen omtrent het contract met Citgo.

5.8: CAP / REPSOL

Tussen 10 juni en 30 juni 2018 heeft de proefboring van “Bon Bini 1-X” plaatsgevonden. Deze proefboring vloeit voort uit een contractuele verplichting van Repsol en is uitgevoerd en gefinancierd door een consortium van Repsol en Total. Het doel van de boring was om na te gaan of er een zogenaamd petroleumsysteem in de ondergrond van de Arubaanse wateren aanwezig is.

De boring is geplaatst na uitvoering van een verkennend seismisch onderzoek (2-D) in 2013 en na uitvoering van een gedetailleerd seismisch onderzoek (3-D) in 2015. De proefboring is op ongeveer 35 kilometer ten noordwesten van Aruba uitgevoerd. Helaas zijn er tijdens de boringen geen directe aanwijzingen voor het bestaan van een economisch winbare petroleumvoorraden aangetroffen. Op basis van de voorlopige analyses lijkt het er echter op dat een dergelijk petroleumsysteem ook niet kan worden uitgesloten.

De boring is uitgevoerd conform de door de Petroleumverordening en het Petroleumbesluit voorgeschreven regelgeving. Dank zij de medewerking van de Havenmeester, De Directie Luchtvaart en de Dienst Technische Inspecties is de advisering en de besluitvorming over de door Repsol ingediende verzoeken - op grond van het Petroleumbesluit - op diligente wijze uitgevoerd.

Tijdens de werkzaamheden hebben zich geen milieu-incidenten zoals lekkages van vloeistoffen voorgedaan, ook zijn er geen persoonlijke ongelukken gebeurd. Alle ‘gevaarlijke’ afval afkomstig van de werkzaamheden tijdens de proefboring zijn inmiddels overeenkomstig de Amerikaanse EPA regels naar de Verenigde Staten geëxporteerd. De goede medewerking van het bureau van de minister belast met milieu en DNM was hierbij belangrijk.

De exploratie Periode kent 4 fasen, en het eind van elke fase is er een zogenaamd “GO” of “NO GO” beslismoment. Op dit moment bevinden de werkzaamheden zich in fase 3 welke eindigt in Juni 2019.

Repsol zal tot het einde van Fase 3 bezig zijn met de bestudering van de gegevens en met het evalueren van het resterende petroleum potentieel van het gebied. Begin 2019 zal tijdens een workshop met CAP en Energie Beheer Nederland (EBN) de resultaten worden gepresenteerd en de volgende stappen worden besproken.

• Terugtrekking Total uit consortium met Repsol

Total heeft zich per 31 oktober 2018 teruggetrokken uit het consortium met Repsol. Repsol is nu de enige Contractant en de Operator en is, mede in verband met het delen van kosten, op zoek naar een nieuwe partner

• Joint Review Committee meetings

Op 29 januari, 3 april, 30 mei en 18 oktober 2018 hebben de vier zogenaamde 'Joint Review Committee meetings' plaatsgevonden die elk jaar op grond van het contract dienen te worden gehouden. De eerste drie meetings waren voorafgaand aan de proefboring en de laatste na de proefboring.
De laatste meeting vond plaats in Houston en is ook bijgewoond door vertegenwoordigers van de Regering van Aruba.

• Samenwerking met Energie Beheer Nederland

De samenwerking met Energie Beheer Nederland is in 2018 voortgezet. Momenteel werkt ook EBN aan de analyse van de gegevens afkomstig uit de proefboring van Bon Bini. De bedoeling is om de nieuwste (boor)gegevens te integreren met de eerdere seismische interpretaties en een onafhankelijke interpretatie en evaluatie van het petroleum potentieel te maken. Zodoende kan hopelijk een frisse blik worden gecreëerd die als input voor Repsol kan dienen bij het volgende "GO" of "NO GO" beslismoment.

• Aanpassing Petroleumbesluit

De aanpassing en modernisering van het Petroleumbesluit is nog gaande en doorloopt de gebruikelijke ambtelijke procedures. Medio 2018 is het commentaar van de Raad van Advies ontvangen, thans wordt gewerkt aan het reageren op dit commentaar door de Directie Wetgeving en Jurdische Zaken. Van belang in deze is de expliciete invoering van de zorgplicht van de petroleum onderneming (Contractant).

• Beurs Repsol

Sinds begin September 2018 volgt een Arubaanse student een door Repsol verzorgde universitaire Masters opleiding te Madrid, Spanje op het gebied van Exploration & Production (E&P). De kosten van de opleiding komen geheel voor rekening van Repsol. Dit is onderdeel van het programma van Repsol van social entrepreneurship.

> "In dit hoofdstuk is een uiteenzetting gegeven van de stand van zaken aangaande de ontwikkeling van het nieuwe energiebeleid, gaswinning en de raffinaderij van Aruba, alsmede in hoofdlijnen hetgeen verwacht kan worden in 2019."

MINISTERIE VAN ALGEMENE ZAKEN

De Minister President
Evelyn Wever-Croes
December 2018